

Broedvogelinventarisatie Stadswelden Beinum te Doesburg 2010: een gebied in de vaart der volkeren

Inleiding en gebiedsbeschrijving

Ten westen van de uitbreidingswijk Beinum (Doesburg), ingeklemd tussen de IJssel, de provinciale Rivierenweg en het eeuwenoude landgoed Bingerden, ligt een kleinschalig landbouwgebied; de zogenaamde Stadswelden Beinum. Het gebied bestaat voornamelijk uit weiland ten behoeve van de melkveehouderij, enkele maïsakkers, enkele bosjes en houtwallen en enkele erven. De oppervlakte is naar schatting ruim 50 ha. In de periode van de Avifauna van de Grote Rivieren (Bergh, L.M.J. et al., 1979) is het terrein op broedvogels onderzocht en daar is indertijd een apart verslag van gemaakt (Van de Bergh & Van Leeuwen 1975). Hierna is het gebied voor een beperkt aantal soorten in 1997 (Lam et al.,

1999) en 2002 (Lam ongepubliceerd) onderzocht. In 2010 is het gebied op alle soorten onderzocht. 2010 is tevens het laatste ongeschonden jaar voor het gebied want aan het einde van dat jaar is gestart met de bouw van een nieuwe wijk in een deel van het gebied. In de regio is het gebied door de commotie rondom deze vermeend nodige bouw bekend geworden. Aan de hand van steenuilperikelen wordt dit beknopt weergegeven. Voor wat betreft de broedvogels in het gebied leek het mij nu tijd om de balans op te maken en tijd voor een terugblik.

Figuur 1. Kaart gebied Stadswelden Beinum

Methode

Het gebied is op broedvogels onderzocht met behulp van de uitgebreide broedvogelkartering zoals door SOVON beschreven (Van Dijk, 2004). Ook Huismussen en Spreeuwen zijn ingetekend en dus niet geturfd. Het gebied is langzaam fietsend doorkruist waarbij telkens op cruciale punten (bij erven, een bosje, op uitzichtpunt naar weilanden) werd gepost. Er zijn tussen 27 maart en 12 juni zes vroege-ochtend bezoeken gebracht. Hiernaast zijn enkele avondbezoeken gebracht. De gegevens uit 1975 hadden betrekking op een groter telgebied. Op grond van mijn lokale kennis heb ik de aantallen uit 1975 voor het deel Stadsweiden Beinum ingeschat.

Resultaten

In totaal zijn in 2010 40 broedvogelsoorten

vastgesteld (zie tabel 1). Hiernaast zijn Tureluur en Kleine Plevier aanwezig geweest doch deze haalden de datumgrens niet. De Steenuil is wel binnen de datumgrenzen aanwezig geweest maar is niet tot broeden overgegaan. De Patrijs broedde nét buiten het gebied. Van de voorgaande jaren zijn, voor zover bekend, de aantallen in de tabel opgenomen.

Bespreking resultaten

Uit tabel 1 blijkt dat de Stadsweiden Beinum sinds 1975 aan behoorlijke veranderingen onderhevig zijn. De Grutto is verdwenen en de Kievit heeft een flinke aderlating ondergaan. De Scholtekster handhaaft zich wonderwel; deze broedt, evenals de Kievit, in jonge maïs en begint telkens overnieuw als het broedsel platgereden wordt.

Winterbeeld Stadsweiden Beinum

Foto: Erik Lam

	1975	1997	2002	2010
Patrijs	1	3	1	0
Fazant	1	1	1	0
Meerkoet		1	1	
Scholekster	1	4 4	4	
Grutto		0	1	1
Tureluur	0	0	1	0
Kievit		7	5	4
Houtduif				5
Turkse tortel				6
Kerkuil	0	0	1	1
Steenuil	1	1	1	0
Grote bonte specht	0	0	0	1
Veldleeuwrik	5	0	0	0
Boerenwaluw			3	
Huiswaluw	10	0	0	0
Graspieper	1	0	0	0
Witte kwikstaart			2	
Gele kwikstaart	1	3	0	2
Winterkoning				1
Heggenus				4
Roodborst				1
Nachtegaal	0	1	0	1
Merel				10
Zanglijster				2
Bosrietzanger				2
Kleine karekiet	0	0	0	1
Braamsluiper	1	2	2	4
Grasmus	1	2	4	8
Tuinfluitter				1
Zwartkop				7
Tjiftjaf				6
Staartmees				1
Pimpelmees				3
Koolmees				4
Boomkruiper	0	0	1	2
Gaai	0	0	0	2
Ekster				2
Kauw				5
Roek		0	242	60
Zwarte Kraai				3
Spreeuw				1
Huismus				28
Ringmus	10	3	2	2
Vink				8
Groenling				1
Putter		0	0	1
Kneu		3	3	1
Appelvink	0	0	0	1
Rietgors	0	0	1	1

Tabel 1. Aantal territoria Stadsweiden
Beinum te Doesburg

Veldleeuwerik, Graspieper en Huiszwaluw zijn ook verdwenen. De Huiszwaluwen verdwenen na de vervanging van een goot (waar ze onder plachten te broeden) bij een boerderij en zijn sindsdien niet teruggekeerd. De Roek broedde in een flinke kolonie in beide ruilverkavelingbosjes langs de dijk van de IJssel. Na een flinke dunning van beide bosjes vlak voor het broedseizoen, nam het aantal met 75% af. Daarna ging een Buizerd vlakbij broeden en zijn de Roeken helemaal verdwenen (Stam 2002). In de omgeving broeden nog wel Roeken; ze zijn eigenlijk slechts verhuisd. De Ringmus is dramatisch afgenomen en de Kneu loopt geleidelijk terug. Kortom qua achteruitgang volgen de Stadsweiden Beinum de landelijke trend van de teruggang van een aantal eertijds typische vogelsoorten van het agrarisch gebied. Door de intensieve landbewerking zijn de

weidevogels nu vrijwel verdwenen.

Patrijs en Gele Kwikstaart handhaven zich redelijk. De Patrijs broedde *nét* buiten het gebied. Ik tel hem toch mee omdat hij voor het foerageren toch meestal wel in het gebied aanwezig was. Rondom het bouwrijp maken van een deel van het gebied waren er zowel in 1997 als in 2010 wat braakliggende stukken land in het gebied aanwezig waar deze soorten van geprofiteerd hebben. Bij voltooiing van de bouw en het spik en span opleveren van het terrein zullen beide soorten snel verdwijnen.

Gelukkig zijn er ook wat meer positieve berichten te geven. Meerkoet, Kerkuil, Grote Bonte specht, Kleine Karekiet, Braamsluiper, Grasmus, Boomkruiper, Gaai, Putter en Appelvink zijn vooruit ge-

Steenuil in de Stadsweiden Beinum

gaan of hebben zich nieuw gevestigd. De Kerkuil maakt gebruik van een rond 2000 opgehangen nestkast op het laatste boerenerf. Meerkoet en Kleine Karekiet broeden in een stadsvijver aan de rand van het gebied. Het zijn bijna allemaal soorten die geprofiteerd hebben van het ouder worden van de ruilverkavelingbosjes en het wegwerken van achterstallig onderhoud van landschapselementen. Veelal is dit te danken aan de inspanningen van vrijwilligers en het meewerken van agrariërs. Kortom ook qua vooruitgang wordt een trend gevolgd die aansluit bij de landelijke trend.

De Steenuil in de vaart der volkeren

In het broedvogelverslag van 1975 merkte men op "Het is aan planologen en natuurbeschermers van nu ervoor te zorgen dat de nu aanwezige waarden in de toekomst zullen blijven en dat de, zich thans nog onbelemmerd voortbewegende, nivellerende stoomwals van aardgas, elektriciteit, industrie, cultuurtechniek en stadsuitbreiding tot stilstand wordt gebracht." Deze naïeve wens was uiteraard de vader van de gedachte. Hoe het verder liep is hierna te lezen. Tussen 1977 en 1997 is de wijk Beinum volgebouwd. De uiterste westpunt van de gemeente Doesburg bleef groen; de Stadsweiden van Beinum. De gemeente Doesburg heeft, in wisselende intensiteit, al decennia lang de wens geuit om haar wijk Beinum in westelijke richting verder uit te breiden. In de tussentijd heeft de gemeente Doesburg echter ook subsidie verleend voor de aanplant van hagen, hoogstamfruitbomen en erfbeplanting. Tevens werden de Stadsweiden Beinum door de provincie Gelderland in haar streekplan aangeduid als "landschappelijk waardevol" en stond er op de streekplankaart een rode streep aan de westkant van de wijk Beinum hetgeen inhield dat uitbreiding in westelijke richting niet toegestaan was. Uitbreiding was niet meer aan de orde. De huizen die aan de rand van laatste

uitbreiding van 1997 stonden kregen zware eisen van welstand en de percelen waren fors duurder; immers er kon niet meer verder gebouwd worden. Dankzij de kruisbestuiving van de verdergaande liberalisering van de ruimtelijke ordening en een marathonlobby vanuit het gemeentebestuur van Doesburg kon er opeens toch gebouwd worden! Omwonenden en natuurliefhebbers richtten de Stichting tot Behoud van de Stadsweiden in Beinum-West op. Daarbij fungeerde ikzelf als ecologisch adviseur van de stichting. Op tal van momenten werd er door deze stichting geprocedeerd tegen de snode plannen van de gemeente Doesburg. Ondanks veel verschillende bezwaren trok vooral het argument van de aanwezigheid van een Steenuil in het gebied de aandacht van de pers. De Steenuil broedde al van oudsher jaarlijks in het gebied. Een Steenuil heeft jaarrond beschermde nest- of roestplaatsen en die mogen niet aangetast worden! Dat wist de gemeente ook en dit zou het bouwen in de weg kunnen staan. Terstond werd de nestkast in april 2009 verwijderd. De stichting heeft snel daarna maar liefst drie nieuwe nestkasten opgehangen waar zich vanaf de nazomer van 2009 weer Steenuilen in vestigden. De hele winter en in het vroege voorjaar zijn tot op 10 meter afstand van twee van deze nestkasten luidruchtige activiteiten ontplooid. De Patrijs werd daardoor uit het gebied verdreven en de Kleine Plevier hield het na korte tijd ook voor gezien. In al deze maanden is de AID één keer wezen kijken (ondanks herhaaldelijke verzoeken) en ze vonden de werkzaamheden geen probleem. Nestkast nummer één was opeens weg, in kast twee trachtte een Kauwtje te broeden maar die is daar om onopgehelderde redenen verstoord. Uiteindelijk lag ook nummer drie, de vermeende broedkast, onder de nestboom. In 2010 is er daardoor niet door de Steenuil in het gebied gebroed hetgeen de doorgang van de nieuwbouw tamelijk bevorderde. Curieus is verder nog het volgende. Omwonenden hebben de Steenuilen de hele winter en in

het vroege voorjaar horen roepen. Wij hebben af en toe de nestkasten gecontroleerd waaruit bleek (aan de hand van de ringnummers) dat er maar liefst drie verschillende Steenuilen in het gebied vertoefden. Daar hebben we foto's ten bewijze van gemaakt. Het door de gemeente ingehuurd ecologische adviesbureau heeft echter nooit kunnen aantonen dat er Steenuilen in het gebied aanwezig waren! In de rechtbank en voor de pers werd daarom consequent door de gemeente volgehouden dat er een "vermeende" Steenuil in het gebied zat! Zo zie je maar weer het gebied leek beschermd maar was het toch niet. Vervolgens ten strijde trekken voor natuurbescherming valt niet mee.

Erik Lam
eg.lam@hetnet.nl

Literatuur

- Bergh, L.J.M. van den & J.F.N. van Leeuwen. 1975. Ornithologische gegevens betreffende terreinen in de Lijmers. Schriftelijke Mededeling. 14 pag.
- Bergh, L.M.J. van den, W.G. Gerritse, W.H.A. Hekking, P.G.M.J. Keij en F. Kuijk. 1979. Vogels van de Grote Rivieren. Uitgeverij Het Spectrum. Utrecht/Antwerpen.
- Dijk, A.-J. van 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project SOVON.
- Lam, E., L. Modderkolk en F. Stam. 1999. De vogels van Stad en Ambt Doesborgh. 216 pag.
- Stam, F. 2002. Kolonievogels. Jaarverslag Vogelwerkgroep van Stad en Ambt Doesborgh blz. 24-25.

foto: Lars soerink / VILDA

Nieuwsbrief Natuurmonumenten Veluwezoom

Natuurmonumenten geeft een nieuwsbrief uit over de Veluwezoom. In deze nieuwe digitale nieuwsbrief wordt men door NM op de hoogte gehouden over nieuws uit de natuur, werkzaamheden en activiteiten in het Nationaal Park Veluwezoom. In de eerste uitgave (verschenen november jl.) worden o.a. werkzaamheden rond de Elsberg, Schotse Hooglanders, GPS-onderzoek bij Edelherten en het nieuwe boomstammen-klim-klauter-pad uit de doeken gedaan. Via npveluwezoom@natuurmonumenten.nl kan men zich aanmelden hiervoor. Van harte aanbevolen voor leden van onze vogelwerkgroep!